

De Tweede Kans

**Het kruispunt
van de wereld**

ISBN: 9789403771199

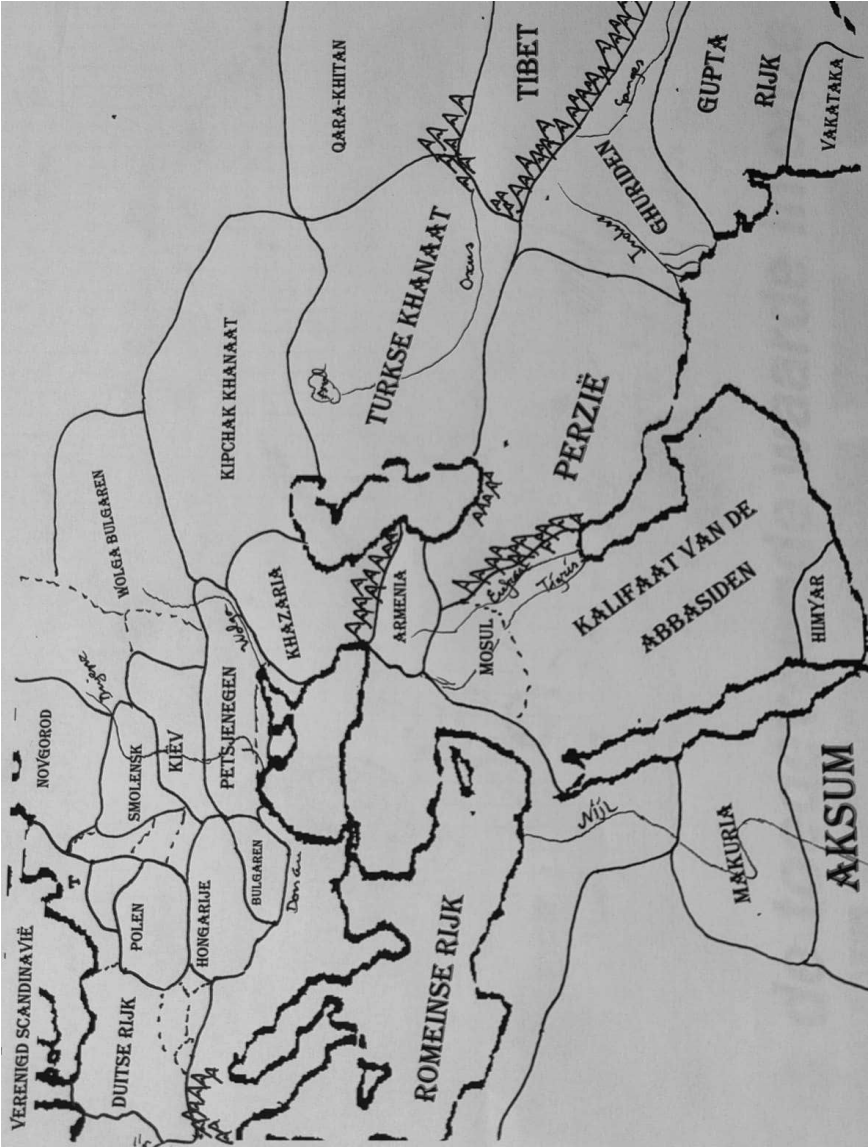
© 2024 Ruben Jacobs / Uitgeverij Storyland

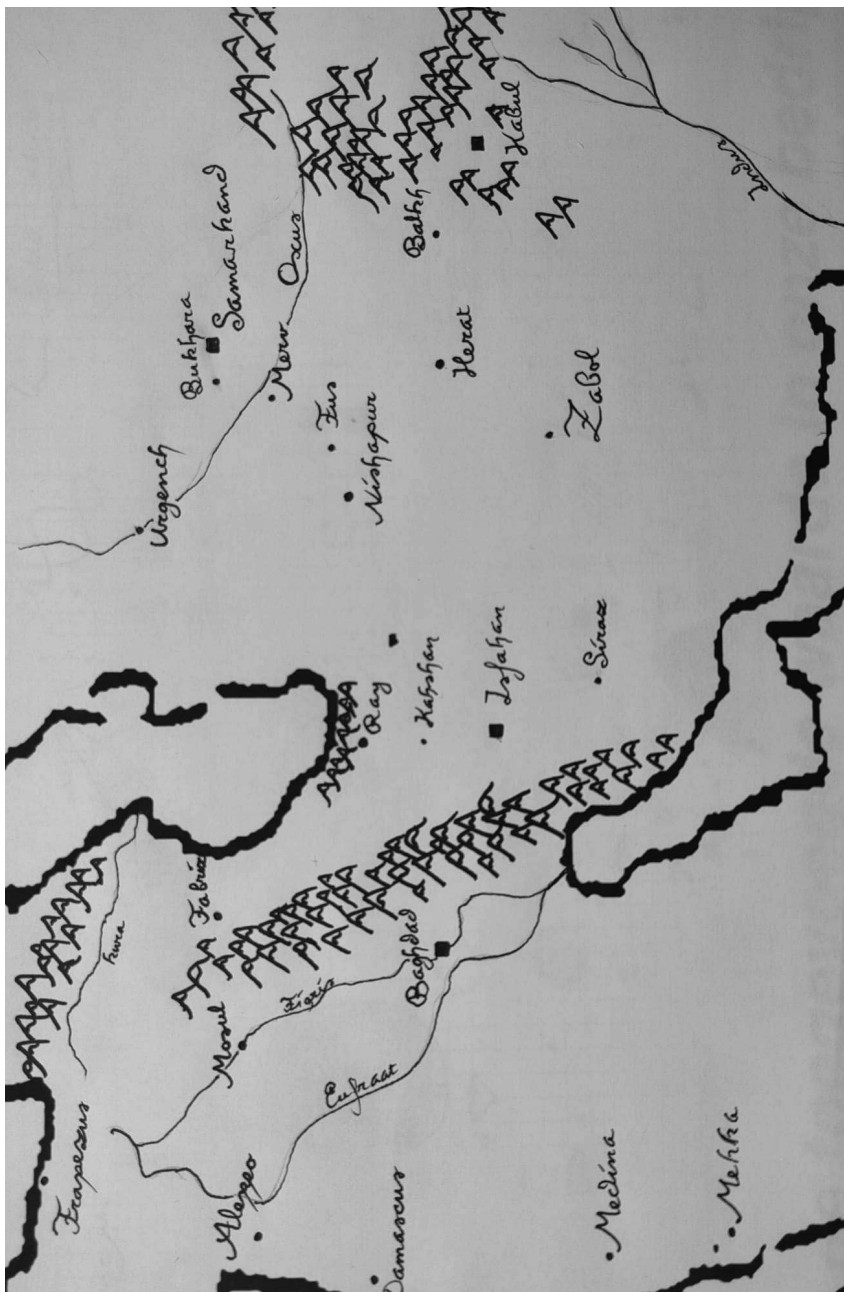
Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit dit boek verveelvoudigd, in een geautomatiseerd gegevensbestand worden opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteur.

De Tweede Kans

**Het kruispunt
van de wereld**

Ruben Jacobs

Boek 2

Het kruispunt van de wereld

Begrippen

Abbasiden: islamitische dynastie die oorspronkelijk het hele kalifaat verenigde, maar later verviel tot een symbolische rol met een kalief zonder veel politieke macht.

Acropolis: een versterkte heuvel in een Griekse stadstaat, vaak met tempels en publieke gebouwen.

Ahura Mazda: de goede god in het zoroastrisme, een dualistische religie die lange tijd dominant was in Perzië. Ahura Mazda staat tegenover de kwade god Ahriman oftewel Angra Mainyu.

Buyiden: Iraanse dynastie die in de 10e eeuw het Abbasidische kalifaat overheerste, met de kalief als marionet, en controle uitoefende over delen van Perzië en Irak.

Catafracten: zwaar gepantserde cavalerie, vooral bekend uit het oude Perzië en Byzantium, die een belangrijke rol speelde in veldslagen vanwege hun sterke verdediging en slagkracht.

Classis Pontica: Romeinse vloot actief in de Zwarte Zee.

Emir: titel voor een heerser in de islamitische wereld; kan slaan op gouverneurs, militaire bevelhebbers of prinsen.

Eunuch: een gecastreerde hoveling die vaak belangrijke politieke of sociale functies vervulde, vooral in Aziatische en islamitische rijken.

Farr: Perzisch concept van goddelijke glans of koninklijke autoriteit, verleend aan rechtmatige koningen.

Harem: de privévertrekken van een heerser, meestal een sultan, waar zijn familie, vrouwen en concubines verbleven.

Kalief: leider van de moslimgemeenschap. Na verloop van tijd werd deze rol grotendeels symbolisch en vooral belangrijk op religieus vlak. De effectieve macht verschoof naar de sultan.

Kayanidische dynastie: legendarische koninklijke dynastie uit de Perzische mythologie, beschouwd als opvolgers van de eerste koningen en geprezen om hun dapperheid en wijsheid.

Symbolische representatie van de historische koningen uit de oude Perzische beschavingen.

Janista: eigenaar en trainer van gladiatoren in het oude Rome, verantwoordelijk voor hun opleiding en optreden in gevechten.

Satrapie: een provincie binnen het Perzische Rijk, bestuurd door een satraap, een gouverneur met aanzienlijke autonomie.

Seltsjoeken: Turks nomadenvolk met een sterk militair apparaat dat aanvankelijk als huurlingen diende voor Arabische heersers en later een groot rijk stichtte.

Shahanshah: Perzische term voor "koning der koningen", de titel van Perzische koningen bij de Sassaniden.

Shahnameh: epos geschreven door Alboqasem Ferdowsi in de 10e-11e eeuw, waarin de (mythologische) geschiedenis van Perzië wordt beschreven, van het ontstaan tot de Arabische verovering.

Sistan: regio in het zuidoosten van Iran, een belangrijke satrapie in het Perzische rijk.

Sultan: hoogste autoriteit in een sultanaat, nam zowel de militaire als politieke rol van de kalief over.

Turan: benaming in Perzische mythologie voor de regio ten noorden van Iran, vaak geassocieerd met nomadische volkeren zoals de Turken.

Varangianen: Scandinavische huurlingen in dienst van de Byzantijnse keizers, bekend om hun elite positie als lijfwachten.

Vinland: benaming van de Vikingen voor een gebied aan de oostkust van Noord-Amerika rond hedendaags Newfoundland.

Vizier: hoogste adviseur en minister van een heerser, vooral gebruikelijk in islamitische rijken.

Zagros: een groot gebergte tussen hedendaags Iran en Irak, dat het Perzische Plateau scheidt van Mesopotamië.

Hoofdstuk I

Kopenhagen, herfst 1172

Ragnar liep zenuwachtig heen en weer door de grote zaal van Kopenhagen. Buiten scheen de zon en uitzonderlijk regende het eens niet. Binnen was het echter donker. Enkel een haardvuur in het midden van de zaal zorgde voor een vage schemering.

‘Hoe is het toch mogelijk!’

Hij keek onbegrijpend de zaal rond, maar iedereen hield zijn hoofd naar beneden. De Russen hadden besloten samen te werken en met een reusachtig leger Scandinavië aan te vallen. De plannen waren heel onverwachts gekomen. Er was bijna geen tijd meer om Verenigd Scandinavië voor te bereiden op de oorlog. De spionnen hadden hun werk niet goed gedaan en de Russen hadden een goed toneel opgevoerd. Een maand geleden leken de vorstendommen nog steeds zo verdeeld en vijandig als ze altijd al geweest waren, maar schijn bedriegt. Ze waren zich al een jaar op de invasie aan het voorbereiden en het was beschamend voor de Scandinaviërs hoe laat ze dat pas hadden opgemerkt.

‘Vader, we hebben nog steeds onze beesten. Die van ons zijn superieur aan die van hen, want wij hebben de beste ter wereld’, zei Hvitserk in een poging Ragnar gerust te stellen.

‘Denk je dat? De onzen zijn dan misschien wel beter, maar zij hebben er veel meer! We zijn niet klaar om zo’n grote invasiemacht op te vangen!’

Ivar begon zich te moeien, omdat hij genoeg had van die pessimistische visie. In zijn ogen waren de beesten meer dan genoeg om welk leger dan ook tegen te houden. Daarbij hadden ze de afgelopen twee jaar de bevolking van heel Scandinavië voor zich gewonnen.

'Vader, we staan sterk genoeg om die christenhonden een mooie ontvangst te geven. We moeten gewoon te weten komen waar ze willen landen.'

Ragnar ging zitten en wreef met zijn hand bedenkelijk langs zijn baard.

'Ik heb het volk vrede en welvaart beloofd. Ik kan nu niet afkomen met een oorlog...'

'Vader, iedereen zal begrijpen dat er geen andere weg is en dat we moeten vechten om onze cultuur te beschermen', zei Ivar, terwijl zijn ogen vurig fonkelden.

Je kon duidelijk zien dat hij niet zomaar bereid was Odin op te geven. Novius gaf Ivar daar helemaal gelijk in. Dit ging ook niet gewoon over religie. Er stond veel meer op het spel.

'Ivar heeft gelijk, we kunnen ons niet zomaar gewonnen geven. We hebben zo lang en zo hard aan dit rijk gewerkt en we zullen het verdedigen.'

Iedereen in de zaal knikte. Naast Ragnar en Novius waren al Ragnars belangrijke zonen, Lagertha en Leif aanwezig. Leif had het bevel gekregen over al het land in Groenland en Vinland, terwijl zijn vader samen met Leifs broers en zus over IJsland mocht heersen, al was dat een groot woord voor de losse relaties die er in die gebieden golden. Het waren nog resten van de manier van leven die honderden jaren geleden in heel het noorden de gewoonte was, zonder gecentraliseerde heerschappijen, maar losse bondgenootschappen die tijdelijk verbonden werden door een gemeenschappelijk doel, zoals bijvoorbeeld een oorlog. Daarna viel de hiërarchie weer uiteen. Van die horizontale samenleving was er in Scandinavië niet veel meer over in Ragnars rijk.

De situatie in Vinland was enorm verslechterd. Daarom was Leif oorspronkelijk naar Kopenhagen gekomen en niet zozeer voor de oorlog. Ragnar wendde zich tot hem en vroeg wat de situatie in Vinland was. Leif antwoordde twijfelend en een beetje beschaamd, omdat het zijn verantwoordelijkheid was.

‘Mijn koning, met grote spijt moet ik u melden dat er van de nederzettingen in Vinland niet veel meer overblijft. De inheemse bevolking heeft zich tegen ons gekeerd. Ze weigerden niet alleen om mee te werken, maar ze hebben iedereen die ze vonden afgeslacht. We zijn er niet meer welkom en zo zal dus ook de toevoer van beesten uit Vinland voorlopig niet meer mogelijk zijn.’

‘Dan vertrouw je eens iemand en dan krijg je dit...’, mompelde Ragnar. ‘Leif Eriksson, je had één taak en zelfs dat kan je niet aan. Een paar onbeschaafde idioten met huisdieren! Hoe is het mogelijk dat je hen tot je vijanden hebt gemaakt?’

‘Ze hadden een paar van onze mannen gedood, omdat die zogezegd één van hun wetten hadden overtreden. Ik heb toestemming aan de rest gegeven om wraak te nemen, zodat het niet meer zou gebeuren.’

‘Denk je dat het me kan schelen wat daar gebeurd is? Je hebt het verpest, meer hoeft ik niet te weten! Het was een waardeloos land, enkel hun beesten hadden we nodig.’

Ivar keek Leif beschuldigend aan. Ivar had een hekel aan amateurisme, zeker van een simpele zeevaarder als Leif, die hij zelf nooit had vertrouwd met de belangrijke taak om over Vinland te waken.

‘Fantastisch, nu hebben we niet eens de mogelijkheid om onze beste legereenheden te vergroten.’

Hvitserk probeerde de spanningen in de ruimte te doorbreken, door erop te wijzen dat de beesten ook enorm veel voorraden aten aan een tempo dat nauwelijks bij te houden is, zeker wanneer ze zich allemaal op dezelfde plek bevonden. Hij zweeg echter snel toen hij de priemende blik van Ivar zag. Leif schaamde zich diep en durfde niet meer op te kijken. Novius zag hoe zijn oude vriend zichzelf in de problemen had gewerkt en probeerde hem te helpen.

‘Ik snap dat het een groot verlies is, maar we lossen dat wel op. Er zijn nog andere mogelijkheden om hen te verslaan.’

‘Oh ja? Welke mogelijkheden had je dan zoal in gedachten?’, vroeg Ivar pissig. ‘Ik zeg dat we Leif moeten straffen voor zijn fout, enkel dan zullen onze volgende onderkoningen beseffen dat ze niet met onze voeten moeten spelen.’

‘Alstublieft koning, geef me nog een kans. Ik zal het goed maken, ik doe alles’, smeekte Leif aan Ragnar, terwijl hij zich op zijn knieën liet neervallen.

Ragnar dacht goed na, maar de verleiding om de man waardoor hij Vinland verloren had te straffen, was enorm groot.

‘Ik denk, Ivar, dat ik dat inderdaad zo zal doen. Hij verdient het om gestraft te worden. Ik blijf niet met kansen strooien...’

‘Wacht’, viel Novius hem in de rede. Hij besepte dat hij op dit moment Leifs laatste hoop was.

‘Misschien kan hij ons helpen met de Russen. Ik ken Leif, hij is de beste kapitein die er is. Als we hem met de juiste mensen op pad sturen... Met een paar mensen kan je al heel wat schade aanrichten.’

Ragnar krapte in zijn haar, wreef een paar keer over zijn neus en keek dan een tijdje in het levendige vuur.

‘En jij gaat dan natuurlijk ook mee...’

‘Als u mij dat vraagt, dan zal ik uiteraard meegaan.’

‘Je weet dat je een zeer waardevol generaal bent, Novius, en een nog veel waardevoller adviseur. Ik heb je hier nodig als de Russen voet op Scandinavische bodem zetten.’

‘Misschien zetten ze zo nooit voet op Scandinavische bodem. En anders zullen we terug zijn voor de Russen, je hebt m’n woord.’

Ragnar knikte. Hij was bang om Novius, die hem zoveel succes had bezorgd, zomaar te laten gaan. Langs de andere kant wist hij ook dat Novius’ voorstel waarschijnlijk beter zou uitdraaien voor Scandinavië.

‘Goed dan, maar ik heb je eerst nog voor iets anders nodig. Meer dan vier dagen zal het niet duren. En je neemt Björn ook mee naar die verdomde Russen. Hij heeft nog het een en ander goed te maken.’

Björn keek zijn vader boos aan, maar besepte goed genoeg dat hij gelijk had. Björn had de Sami een jaar eerder nog geholpen met hun opstand en zelfs meegevochten aan hun kant, om zo zijn geliefde te wreken, waarvoor Ragnar geen *vidar* wilde verspillen. Ragnar had hem dat nog niet vergeven en nu gaf hij zijn zoon de kans zijn trouw aan hem te bewijzen. Björn verliet de zaal en zei dat hij dan al maar zijn spullen ging pakken. Ze gingen één voor één naar buiten, nadat iedereen de missie had goedgekeurd. Bij elke stap hoorde je hoe ieders voeten bleven plakken aan de vloer, waarover de laatste maanden grote hoeveelheden bier was gemorst.

De missie hield in de eerste plaats in dat ze waardevolle informatie moesten zien te bemachtigen, maar als ze de kans kregen zouden ze ook proberen de Russen tegen elkaar op te zetten en te hinderen. Leif was opgelucht dat hij nog een kans had gekregen en bleef Novius eindeloos bedanken..

‘Novius, je hebt me echt gered. Zonder jou was ik misschien ter dood veroordeeld.’

‘Zorg maar dat je die dankbaarheid laat zien aan de prestaties die je zal moeten leveren tijdens de komende missie. Het wordt niet makkelijk, dat weet jij denk ik ook wel.’

Leif knikte en begon te beseffen dat het waarschijnlijk gewoon uitstel was van zijn dood.

‘Ach ja, we zullen wel zien. Als de goden vinden dat ik verdien om te blijven leven moet ik me geen zorgen maken en anders, dan zal ik boeten voor mijn fouten.’

Leif vertrok en begon zijn schip klaar te maken. Novius wendde zich tot Ragnar en vroeg waarvoor hij hem nog nodig had. Hij zou die avond vertrekken naar Lübeck, een rijke handelsstad in het Duitse Rijk, om met Lodewijk de Duitser termen voor een akkoord te bespreken.

‘Het wordt heel discreet aangepakt, dus ik kan mijn eigen veiligheid in feite niet garanderen. Daarom zou ik graag hebben dat je met mij meekomt.’

‘Natuurlijk, ik zorg ervoor dat mijn vrijgelatenen en ik vanavond klaarstaan in de haven. Maar als ik mag vragen; waarom nemen we dit risico?’

‘Ik vertrouw de Duitsers ook niet, maar we moeten het proberen. De laatste jaren hebben we Scandinavië misschien volledig onder mijn gezag gebracht, maar we zijn nog steeds omgeven door vijanden. De Russen in het oosten, de Duitsers in het zuiden en voor de rest allemaal christelijke naties die wraak willen. De enige rede dat Rome ons met rust laat, is omdat we een belangrijke handelspartner zijn.’

Ragnar wilde duidelijk zijn zuidelijke flank veiligstellen voordat de Russen voet aan Scandinavische bodem zouden zetten.

‘Wie weet er allemaal van deze ontmoeting?’

‘Enkel Ivar, en dat wil ik zo houden. Ik vertrouw hem het meest en als er iets gebeurt, is hij degene die het meeste kans heeft om het rijk succesvol te verdedigen.’

Novius knikte. Hij wist dat Ivar een uitstekende strateeg was en een fantastische krijger. Soms twijfelde hij wel wat aan zijn menselijkheid, aangezien hij een wreed kantje had.

Ze namen afscheid. Ragnar gaf hem een schouderklopje uit waardering en liep de zaal uit, waarna ook Novius de zaal verliet om iedereen op de hoogte te brengen van wat er allemaal was beslist.

Het was donker en er was bijna niemand meer te bespeuren in de haven. Ragnar kwam met een stuk of twintig man aangelopen naar de boot. Enkel zijn trouwste krijgers had hij gevraagd om mee te komen. Zo geruisloos mogelijk staken ze hun roeiriemen in het water en voeren ze de haven uit. De sterren en de maan waren goed zichtbaar aan de heldere nachthemel. Zij die niet moesten roeien, gingen zitten en probeerden wat te slapen. Ze moesten de volgende dag fris en gefocust zijn om hun taak tot een goed einde

te brengen: Ragnar in leven houden. Niemand durfde met zekerheid zeggen of het echt een uitnodiging was om te onderhandelen of gewoonweg een val om Ragnar te doden. Maar je kon het onmogelijk uit Ragnars hoofd praten. Hij moest en zou zelf gaan. Hij kon een verdrag met de Duitsers goed gebruiken. Uiteindelijk deinsde hij nooit terug voor een risico, waarom zou hij dat nu dan wel doen?

Lübeck, noorden van het Duitse Rijk

Ze kwamen pas laat in de namiddag aan in Lübeck, een stad die bruiste van de handel. Ze konden zich zo makkelijk onopvallend door de stad bewegen. Ze gingen snel op zoek naar de juiste locatie, die op de uitnodiging was vermeld. Na lang zoeken tussen al die kleine straatjes waar geen enkele structuur in was terug te vinden, kwamen ze aan bij de herberg die ze zochten. Deze bevond zich in een stil straatje met slechts enkele verdachte figuren. In combinatie met de schemering die ondertussen over de stad begon te vallen, creëerde dat een ongemakkelijk gevoel. Het leek alles behalve een plek om met een koning af te spreken. Ragnar ging met de helft van zijn lijfwacht, waaronder Novius en zijn vrijgelatenen, naar binnen en liet de rest buiten op de uitkijk staan. Binnen was het, in tegenstelling tot buiten, lekker warm en gezellig. Er stonden overal tafeltjes en achter de toeg stond een knappe jonge vrouw bekers uit te spoelen. Ze maakte duidelijk dat Ragnar en zijn gevolg mocht gaan zitten, wat Ragnar toestond nadat hij er zeker van was dat er voorlopig geen gevaar dreigde. De barvrouw vroeg beleefd of ze iets wilden drinken, maar ze twijfelden.

‘Als de koning jullie dood wilde, zou hij het niet met gif doen’ zei ze onschuldig. ‘Zeker niet voordat jullie de kans zouden hebben gekregen om op zijn voorstel in te gaan.’

Uiteindelijk stemde Ragnar in en kregen ze allemaal een biertje. Hun geduld werd op de proef gesteld en Ragnar liet ook niet toe dat ze meer dan één portie bier zouden drinken. Ze moesten helder blijven. Uit verveling ging Crixus aan de bar zitten en begon met de vrouw aan de bar te spreken met het weinige Duits dat hij kon.

Zijn geflirt begon heel moeizaam, maar hij had geluk dat de barvrouw er voor open stond. Haar grote ronde borsten waren verleidelijk zichtbaar en haar blonde krullen glansden in het kaarslicht van de herberg. Ze lachte lieflijk en had blozende wangen. Crixus kon zijn ogen haast niet meer van haar afhouden. De rest van de avond waren ze onafscheidelijk en deden ze elkaar constant lachen. Na een zekere tijd werd de barvrouw afgelost en muisden zij en Crixus er even samen onderuit, naar de privévertrekken van de herberg. Iedereen kon duidelijk hun plezier horen en Novius schaamde zich een beetje dat één van zijn krijgers zo ongedisciplineerd was. Misschien was dit hun laatste avond en op dit moment hadden ze Crixus toch niet nodig. Dan was er toch iemand die van het moment in de herberg kon genieten.

Enkele minuten nadat het gekreun was weggestorven, hoorden ze opeens wapengekletter aan de voordeur van de herberg, gevolgd door kreten van pijn en een pijnlijke stilte. De deur zwaaide open en een handvol zwaarbewapende soldaten ging naar binnen, waarna een man, gewikkeld in een donkere mantel binnenkwam met het hoofd van één van Ragnars beste krijgers in zijn hand. Iedereen trok zijn wapens en de twee kampen wachtten ieder vol spanning de beslissing van hun leiders af. Lodewijk de Duitser wierp nu zijn mantel af zodat zijn gezicht en kroon zichtbaar werden.

‘Mijn beste Ragnar, u hebt de uitnodiging blijkbaar niet goed begrepen. Ik had gezegd dat ik enkel met u wilde spreken. Mogelijks bijgestaan door een adviseur, maar niet door al uw beste krijgers.’

‘Hoe kon ik weten of het veilig was voor mij? Ik laat me niet zomaar afslachten in één of andere Duitse herberg op een plek waar ik niemand ken!’

Lodewijk was duidelijk geïrriteerd door Ragnar. Hij hield er niet van als er iets niet liep zoals hij gepland had.

‘Ik zal het door de vingers zien als u nu onmiddellijk uw wapens neerlegt en rustig met mij gaat zitten, zodat we het een en ander kunnen bespreken. Ragnar stak zijn zwaard terug in de schede en ging zitten, maar gebaarde naar zijn lijfwacht om op een veilige afstand in alle paraatheid af te wachten. Ook Lodewijk ging zitten, nadat hij het hoofd dat hij vast had op de grond had gegooid.

‘Al bij al ben ik heel blij dat je gekomen bent, echt waar’, zei Lodewijk op vleierende toon.

Ragnar antwoordde niet en bleef hem strak aankijken. Lodewijk ging verder toen hij beseftte dat hij geen beleefdheden van Ragnar moest verwachten.

‘Goed, dan doen we het op jouw manier. Meteen ter zake. Je weet dat ik heel wat troepen ben verloren in de Oorlog om het Noorden, iets wat niet alleen mij, maar iedereen in het rijk redelijk gefrustreerd heeft gemaakt, om niet te zeggen woedend. Daarbij heb je ook nog eens mijn oudste zoon gevangen.’

Ragnar lachte spottend. Hij vond het vermakelijk hoe Lodewijk in de slachtofferrol kroop, terwijl hij degene was die Scandinavië was binnengevallen.

‘Dan had je misschien in de eerste plaats niet zo dom moeten zijn om eraan mee te doen.’

Lodewijk slikte. Zijn eer had een grote deuk gekregen door Ragnar.

‘Ik kan de tijd jammer genoeg niet terugdraaien. Daarbij was het mijn plicht mijn christenbroeders in Zweden te helpen.’

‘Oh komaan, doe nu niet alsof je het toonbeeld bent van een vrome christen. Van de Teutonen kan ik geloven dat dat hun motief was, maar jij... zuivere godsdienstoorlogen bestaan niet. Je invloed uitbreiden naar het noorden, voordelige handelsvoorwaarden, een aanzienlijke buit, dat is al heel wat interessanter.’

Lodewijk negeerde Ragnar en zei: ‘Ik hoop dat we tot een akkoord kunnen komen, waarbij ik mijn geliefde zoon zal terugkrijgen.’

‘Dat valt nog te bezien’, mompelde Ragnar.

Lodewijk rechtte zijn rug en wierp zijn voorstel op tafel. Hij eiste zijn zoon terug, de volledige bekering tot het christendom in Verenigd Scandinavië, de toestemming om op de kusten van Zweden en Finland maar liefst 16 handelsposten te stichten en, alsof dat nog niet genoeg was, dat de Duitse verliezen in de oorlog gecompenseerd zouden worden. Ragnar kon zijn oren niet geloven. Lodewijk was degene die juist een oorlog verloren had en toch stelde hij eisen als een overwinnaar.

‘Als je werkelijk denkt dat je het recht hebt om dat allemaal van mij te verwachten, denk ik niet dat we een akkoord zullen bereiken’, zei Ragnar.

‘Hier is mijn voorstel: ik geef je jouw zoon terug en in ruil daarvoor ga jij verzekeren dat onze rijken vredig tegenover elkaar staan. Om dat pact te bevestigen zal één van jouw dochters één van mijn zonen trouwen. Het is te nemen of te laten.’

Lodewijk lachte alsof Ragnar een onmogelijk voorstel had gedaan.

‘Ik ben bereid de prijs die je zou moeten betalen met een derde te laten zakken. Meer niet.’

‘Maar dat is absurd! Ten eerste is het christendom niet verboden in Scandinavië, iedereen mag geloven wat hij wil en ik zal dan ook nooit een religie verplichten. Verder zijn handelsposten geen probleem, maar wel naar onze regels en wetten en handelsvoordelen zullen wederkerig zijn, wat me logisch lijkt. Dat geld zal je nooit zien, aangezien jij degene bent die mijn land hebt verwoest. Jij zou mij herstelbetalingen moeten geven!’

‘Dan vrees ik dat u helemaal voor niets naar hier gekomen bent.’

Hij stond op en wandelde met zijn gevolg zonder nog maar één woord te zeggen naar buiten.

‘Ben ik dan zo onredelijk geweest?’, vroeg Ragnar verbijsterd aan Novius.

‘Helemaal niet. Die Duitser beseft niet tegen wie hij het heeft.’

‘In ieder geval is het duidelijk dat hij niet echt uit is op vrede, maar op wraak en dat hij die niet wil delen met zijn christelijke bondgenoten. Hoelang nog voordat hij met zijn reuzen Denemarken binnenvalt?’

Er was voor Ragnar niets meer te beleven in Lübeck, dus besloot hij onmiddellijk te vertrekken. Ze stapten het donkere steegje in, waar het nu toch wel opvallend stil was. Ze waren nog niet eens allemaal buiten toen de pijlen rond hun oren begonnen te vliegen. Zij die nog ongedeerd waren verzamelden zich rond Ragnar en trokken zich zo snel mogelijk terug in de herberg. Ze barricadeerden de deur en sloten de luiken, maar iedereen wist dat ze deze situatie niet lang zouden volhouden. Ragnar was woedend en kon de lafheid van Lodewijk om na een uitnodiging voor overleg zijn gasten de dood in te jagen niet verdragen. Een enorm gewicht ramde tegen de deur. Het leek wel een stormram, maar dat was onmogelijk in zo’n kleine steeg. Opeens brak er een reusachtig hand door de deur. Natuurlijk had Lodewijk zijn verschrikkelijkste wapens meegenomen: reuzen. Iedereen ging klaarstaan met hun wapens, want de deur proberen tegen te houden had nu geen zin meer. Deze was uit elkaar gebroken en de reus klauterde naar binnen, terwijl hij door de Noormannen werd bestookt met pijlen en geterroriseerd met speerpunten. Dat hield al snel op toen de reus volledig binnen stond. Hij greep de dichtstbijzijnde soldaat en scheurde deze moeiteloos in twee. Ondertussen waren enkel nog Ragnar, Novius en zijn vrijgelatenen en drie Noormannen over. Novius wist Ragnar te bereiken in de chaos.

‘We moeten hier weg. We kunnen best naar boven gaan. Als we een raam vinden, geraken we misschien op de daken en kunnen we ze hopelijk afschudden.’

Ragnar knikte en ze gingen één voor één de trap op, terwijl Spartacus en Crixus dapper de reus bezighielden. Ondertussen waren de Duitse boogschutters ook binnen geraakt. Ze schoten erop los en raakten Emma, die even was binnengekomen om te kijken wat er allemaal aan het gebeuren was, recht in haar borst. Haar adem stokte en ze viel neer. Crixus had het gezien en probeerde haar nog terug bij bewustzijn te krijgen, maar ze was al lang weg. Hij werd woedend en Spartacus en Flamma moesten zich erg inspannen om hem tegen te houden en de trap op te krijgen. Het was een zelfmoordmissie om die reus alleen te lijf te gaan en ze wilden hun vriend hier niet verliezen, zeker niet voor een hoer die hij pas ontmoet had. De reus probeerde hen te achtervolgen op de trap, maar die was te smal voor hem, dus begon hij het plafond kapot te beuken. Novius kwam als eerste op de bovenste verdieping en omdat er geen raam was, beukte hij met de rest een gat in het dak, waar ze één voor één door klonnen. Het licht van de maan scheen vol op hun gezicht. Ze slopen verder over de daken en het gebrul van Lodewijk tegen zijn mannen stierf langzaam weg. In de haven waren er natuurlijk enorm veel soldaten aanwezig, zeker bij hun eigen schip, dat ondertussen in vlammen opging, dus besloten ze naar een bescheiden smokkelschip te gaan in een buitenhoek van de haven en betaalden de kapitein veel te veel om hen daar weg te krijgen. Ze voeren terug naar Kopenhagen zonder iets bereikt te hebben. Het enige dat ze geleerd hadden was dat Lodewijk een onhandelbare persoonlijkheid had.

Hoofdstuk II

Kopenhagen, winter 1172

Ragnar had Novius, die zijn hart al vasthield, ontboden. De tegenslag van de vorige avond zat nog fris in het geheugen en hij had gehoord dat Ragnar de hele dag niets gegeten had en niemand had gesproken. Hij was duidelijk niet erg goed gezind. Novius ging de grote zaal binnen, waar Ragnar alleen op zijn troon zat. Hij maakte een buiging en wachtte geduldig tot Ragnar zou beginnen spreken. Na een hele tijd wachten, toen Novius begon te denken dat hij voor niks was gekomen, deed Ragnar eindelijk zijn mond open.

‘Ik heb je nog niet bedankt voor je bewezen diensten van gisteren. Zonder jou en je mannen was ik waarschijnlijk dood geweest. Hoe heb ik zo stom kunnen zijn...’

‘U kon dit niet weten. De Duitsers hebben oneervol gehandeld, maar dat mag u niet In verleiding brengen dit ook te doen. Het is juist een motivatie om zo rechtvaardig mogelijk te handelen.’

‘Nee, Novius, dat is het niet. Gerechtigheid bestaat niet in deze wereld. Eer heerst niet over wereldrijken. Enkel de meest slimme en sterke kunnen overleven en enorme macht bezitten. En dat doen ze dan door hun eigen kwaliteiten zo goed mogelijk te benutten en hiermee hun vijanden uit de weg te ruimen. Al de waarden waarmee we zijn grootgebracht, zijn maar schijn.’

Daar was Novius het niet helemaal mee eens. Het zijn de slimmen en de sterken die heersen. Zij die het beste kunnen vechten, mensen beïnvloeden en bedriegen, luisteren naar iedereen, compromissen sluiten, respect afdwingen met hun charisma en wijsheid, ... Maar dat sluit niet uit dat die mensen niet rechtvaardig, eervol en respectvol kunnen zijn.

‘In ieder geval’, ging Ragnar verder toen hij de twijfel op Novius’ gezicht zag, Lodewijk heeft geen van die deugden en ik vrees dat

hij ze nooit zal hebben. Ik heb plannen laten maken voor het bouwen van een enorme muur aan de grens met het Duitse Rijk. Mijn bouwers zullen weldra beginnen. Dit moet het gevaar vanuit het zuiden inperken. Hiermee is de dreiging uit het oosten nog niet verdwenen. Het plan gaat nog steeds door. Jij vergezelt Leif en Björn naar de Russische vorstendommen en zorgt dat ze niet meer de moed vinden om mij aan te vallen.'

'Maak u geen zorgen. Ze zullen spijt krijgen van hun keuze om zich tegen u te keren.'

'En dan is er nog iets, Novius. Er zijn mensen aangekomen die je graag zouden zien. Ik heb ze al naar je huis laten escorteren. Geniet van het gezelschap, morgen vertrek je met Leif zijn schip, dus ga maar snel.'

Novius was enorm benieuwd en vergat bijna op een respectvolle manier afscheid te nemen van Ragnar. Hij liep aan een stevig tempo door de straten van Kopenhagen. Hij opende de deur van zijn verblijfplaats en nog voor hij rustig zijn onverwachte bezoek kon bekijken, vloog er een vrouw in zijn armen en pakte hem stevig vast, waarna nog vier lichamen, het ene al groter dan het andere, zich op hem stortten. Het was zijn familie. Na een lange intense knuffel nam zijn moeder wat afstand en bekeek haar oudste zoon grondig. Ondanks haar 45 jaar zag ze er nog steeds beeldschoon uit. Je zou kunnen denken dat ze 25 was. Ze was zo overladen door emotie dat ze geen woord kon uitbrengen, maar dat was ook niet nodig. Novius begreep maar al te goed wat ze bedoelde. Novius' onvermoeibare kleinste zusje Bestia, die ondertussen negen was, begon haar grote broer, die ze zo lang had moeten missen, opnieuw te knuffelen.

'Is het waar dat de vrouwen hier meevechten?', vroeg ze nieuwsgierig.

'Jazeker', antwoordde Novius. 'Zelfs beter dan de meeste mannen.' Er verscheen een enorme lach op Bestia's gezicht. Ze was altijd een fel, strijdvaardig meisje geweest.

‘Dan wil ik hier nooit meer weg!’, riep ze uit, terwijl hun moeder met haar ogen rolde.

Daarna knuffelde hij zijn jongste broer Catulus nog eens, die nu twaalf was en altijd heel vriendelijk, maar wel verlegen tegenover vreemden was geweest. Novius gaf nu een stevige handdruk aan zijn andere broer, Lurio, die nu al zeventien was, maar altijd in de schaduw van zijn oudere broer had geleefd. Dit zorgde voor enige spanning tussen de twee broers. Veel tijd besteedde hij echter niet aan hem, want zijn blik viel nu op zijn oudste zus, Amantia. Ze was duidelijk een dochter van haar moeder en oogverblindend mooi. Nu ze vijftien was, kon ze al doorgaan voor een echte vrouw. Ze gaf Novius een warme omhelzing en glimlachte, terwijl een traan over haar zachte wangen rolde. Na hun moeder had zij Novius waarschijnlijk het hardst gemist. Ze hadden het altijd goed met elkaar kunnen vinden en Novius had haar altijd beschermd.

‘Verbazend dat ze nog geen man heeft, vind je niet?’, hoorde Novius plotseling vanuit de hoek van de kamer.

Vespasianus stond op en liep naar hem toe. Novius omhelsde hem stevig.

‘Wat had je gedacht?’, fluisterde Vespasianus in zijn oor. ‘Dat ik je familie alleen helemaal naar Kopenhagen zou laten reizen?’

‘Hoe kan ik je ooit bedanken voor alles wat je voor mijn familie hebt gedaan?’

‘Ik ben ervan overtuigd dat jij iemand wordt waar heel de wereld dankbaar voor zal zijn. Dat is genoeg.’

Ze omhelsden elkaar opnieuw en de rest van de avond praatten ze allemaal met elkaar. Het is te zeggen, het was vooral Novius die vertelde wat hij de laatste jaren had meegemaakt. Ze hadden elkaar voor het laatst gezien toen hij richting Rome vertrok om Sulla te vermoorden. Sindsdien was er enorm veel gebeurd. Zijn familie had niet zo’n boeiende jaren achter de rug, aangezien ze de hele tijd ondergedoken hadden gezeten op een plek waar echt niemand ze kon vinden. Het begon al laat te worden, dus Novius’ familieleden legden zich neer in zijn groot bed en vielen in slaap.

Lurio, die niet kon verdragen om met zoveel samen in één bed te liggen, legde een paar dekens op de grond en probeerde daar in slaap te vallen. Novius bleef nog even met Vespasianus bij het haardvuur zitten. Novius wou graag nog wat dingen alleen met hem bespreken.

‘Hoe is de toestand in Rome? Is Sulla’s greep op de macht nog steeds zo stevig?’

‘Hij is nog steeds enorm machtig en heeft het leger en een groot deel van het volk achter zich. Vooral zij in Italia, die vaak bevoorrecht worden ten opzichte van andere inwoners van het rijk. Ze hebben het gevoel dat Sulla het Rome zoals het vroeger was weer in alle glorie gaat herstellen en al haar vijanden zal verslaan. De senatoren zijn hem echter kotsbeu. Rome is een schijnrepubliek geworden en de macht van de Senaat is zo beperkt, dat ze zich met andere dingen beginnen bezig te houden. Er zijn al verschillende samenzweringen ontmaskerd en hele adellijke families zijn afgeslacht. Sulla begint nu zelfs overal samenzweringen te zien en bij het lichtste vermoeden worden mensen opgepakt en vermoord. Ze zeggen dat hij gek aan het worden is.’

‘En er is niemand die zich tegen hem kan verzetten?’

‘Zoals je weet ligt dat in de handen van de legioenen en hun generaals, maar voorlopig worden die invloedrijke posities enkel toegekend aan mannen die loyaal zijn aan Sulla. Hij wordt in Rome constant bewaakt door de Varangianen, dus het is onmogelijk hem zelf te doden.’

Vespasianus verbeterde zichzelf meteen toen hij Novius’ blik zag.

‘Oké, het is niet onmogelijk. Jij hebt het zelfs gedaan, maar welke gevolgen heeft dat gehad? Hij is gewoon terug tot leven gewekt en is sindsdien nog veel voorzichtiger.’

‘Zo te horen duurt het nog wel even voordat we terug naar Rome kunnen. Als dat ooit nog kan tenminste.’

‘De komende tijd is dat nog niet aan de orde vrees ik, maar eeuwig zal dit niet duren. Er zijn al heel wat burgeroorlogen tussen Sulla

en Caesar uitgevochten en telkens is de balans weer herstelt. Er zijn heel wat veelbelovende mannen die zich nu gewoon even onder de radar houden. In ieder geval zou ik voorlopig niet te veel focussen op Rome. Daar kan je niets gaan doen totdat Sulla eindelijk dood is. Hopelijk voor altijd.'

Novius knikte. In Rome was er voorlopig geen plaats voor hem. Hij kon beter Ragnar steunen, zodat hij machtig genoeg werd om hem te helpen zijn rol in de wereld te vervullen.

'Ga je hier echt in Scandinavië blijven?', vroeg Vespasianus, die precies Novius' gedachten kon lezen. 'Is dat je plan voor de toekomst?'

'Op Rome kan ik niet meer rekenen, of wel soms?'

'Voorlopig niet, maar daarom moet je jezelf nog niet afhankelijk maken van één andere grootmacht. Kijk naar je vader, hij had connecties over heel de wereld.'

'Heeft.'

Vespasianus zweeg even. Repertor was verdwenen en niemand wist waar hij was en wat hij deed. Als hij zelfs nog leefde. Het was duidelijk dat Vespasianus hem, net zoals Novius, ontzettend miste. 'Velen dachten dat hij degene was die vrede in deze wereld zou brengen.'

'En nu wordt dat van mij verwacht? Heb je enig idee hoeveel druk dat op mijn schouders legt? Misschien ben ik het wel helemaal niet en gaat het over één van mijn broers. Is vrede zelfs haalbaar? Hoe langer hoe meer begin ik te denken dat vrede een illusie is.'

'Het maakt ook niet uit. Het gaat erom dat jij jezelf bent en doet wat goed is. Dat is juist mijn punt. Bind je niet aan één grootmacht, maar verken eerst de wereld. Het mag niet je doel zijn om één cultuur over de wereld te laten heersen, maar om iedereen op deze wereld de kans te geven een leven in rust en vrede te leiden. Welke cultuur ze ook hebben, het is mogelijk om op een respectvolle manier met iedereen om te gaan. Dit had ik nooit gezegd voordat ik je vader leerde kennen. Hij heeft me veranderd. Eerst dacht ik ook dat de cultuur van Rome superieur was aan alle

anderen, maar Repertor heeft me doen inzien dat dit niet zo is. In een bepaald opzicht zijn alle culturen zelfs hetzelfde.'

'Wat wil je dan dat ik doe? Ik kan Ragnar toch niet zomaar verraden? Daarbij zijn jullie nu hier. Als ik jullie wil beschermen, dan moet ik Scandinavië beschermen.'

'Het was inderdaad een goede zet van Ragnar om ons naar hier te halen. Natuurlijk probeert hij een man zoals jij aan zichzelf en zijn rijk te binden, maar hij weet dat het niet jouw lot is om eeuwig zijn koninkrijk te blijven dienen. Hij begrijpt het als je vertrekt en pas over tien jaar terugkomt, zoals je vader zo vaak deed. Daarbij heeft hij mij en m'n mannen werk gegeven. Je weet zeker wel dat hij een muur gaat bouwen? Wel, die moet van Romeinse kwaliteit zijn om de Duitsers tegen te houden. Als je morgen met Leif en Björn vertrekt naar de Russen, moet je vertrekken met de gedachte dat je niet terugkomt voor je alles in de wereld hebt gezien wat het waard is gezien te worden.'

'Maar mijn familie dan? Ik heb ze juist terug, ik wil ze niet opnieuw jarenlang moeten missen.'

Een kille rilling beviel Novius. De gedachte alleen al om zo snel weer afscheid te moeten nemen van zijn familie, deed hem huiveren.

'Zij begrijpen het wel. Daarbij weet je maar nooit, misschien kom je ze ooit wel ergens onderweg tegen. Ik zal ervoor zorgen dat ze veilig zijn. Zo veilig als dat kan in deze wereld tenminste.'

Novius dacht diep na. De beslissingen die hij de komende maanden zou maken, zouden de rest van zijn leven fel kunnen beïnvloeden.

'Hoe weet ik nu waar ik naartoe moet? De wereld is enorm. Er zijn zoveel prachtige plaatsen.'

'Denk daar maar niet te veel over na. Dat wijst zichzelf wel uit. Ga nu maar slapen, morgen begint er voor jou een lange, zware reis. Je kan beter uitgerust zijn.'

Novius volgde Vespasianus' raad en legde zich neer. Of dat zo nuttig was, wist hij niet, want hij kon maar niet in slaap vallen. Hij

zat de hele tijd te denken aan alles wat er gezegd was en toen hij eindelijk zijn gedachten wat had leeggemaakt, begon Vespasianus luid te snurken. Uiteindelijk moest hij toch eerst een heel stuk met de boot doen en daar zou hij misschien wel de kans hebben om te slapen, al zouden die omstandigheden zeker niet rustiger zijn dan die van in zijn huisje.

Hoofdstuk III

Nog voor de rest wakker was, stond Novius op om met Björn en Leif de Russen te stoppen. Novius was nooit goed geweest in afscheid nemen, dus vermeed hij liever dat pijnlijke moment. Ragnar was ook vroeg opgestaan om hen geluk te wensen. En zo lieten Novius en de krijgers die hem vergezelden Kopenhagen achter zich. Ze zouden door heel de Oostzee varen tot aan de Finse golf, waar ze aan land zouden gaan om dan te paard verder naar de Russische grootsteden te rijden. Eerst zouden ze naar Novgorod gaan, een belangrijke handelsstad met veel inwoners en veel aanzien bij de Russen. Als zij zich zouden terugtrekken, zouden er allicht al meteen heel wat anderen ook terugkrabbelen. Maar het was lastig om te zeggen wat Rurik, de heerser van Novgorod, zou gaan doen. Oorspronkelijk kwam hij ook uit Scandinavië, dus hoopte Novius dat hen hen beter zou begrijpen. Maar anderzijds wilde hij misschien wel enorm graag zijn thuisland heroveren. Flamma zag hoe Novius hard nadacht over deze dingen, zoals hij altijd deed.

‘Heer, je moet je geen zorgen maken. Die Russen kunnen uw charmante glimlach echt niet weerstaan, hoor.’

Novius lachte. Flamma kon hem altijd even al zijn zorgen laten vergeten. Het was soms verdacht hoeveel vertrouwen hij wel had in het lot.

‘Wees daar maar niet zo zeker van’, antwoordde Novius uiteindelijk. ‘En ik waarschuw je nu al; de Russen hebben niet bepaald gevoel voor humor.’

‘Dan hebben ze mijn grappen nog niet gehoord’, zei Flamma zelfverzekerd, met een brede grijns op zijn gezicht.

‘Gaan we echt gewoon met ze praten? Als de Russen zijn zoals de dingen die ik al van de Scandinaviërs heb gehoord, dan valt er niet

echt mee te onderhandelen. Misschien geraken we nooit meer uit hun stad eens we erbinnen zijn gegaan.'

Novius was een beetje verward, omdat Flamma hem eerst probeerde gerust te stellen, maar nu begon hij kritische vragen te stellen.

'Dat zullen we pas weten als we daar zijn. Er valt altijd te onderhandelen. Voor de juiste prijs is alles te koop.'

'Ik hoop dat u gelijk hebt', zei Flamma schouderophalend.

Een ijzige wind sneed langs de gezichten van de bemanningsleden van het schip. Ze waren met 26 en moesten de Russen met hun enorm leger in hun eigen land zien te houden. Dat is zoals vragen aan een muis om een olifant op zijn rug te dragen. Maar uiteindelijk was Novius wel blij dat er nog eens wat spanning in zijn leven was. Stilzitten op een welverdiende rustplaats was niets voor hem.

Vorstendom Novgorod, winter 1173

Ze waren in een klein kuststadje dat Novius' vader had gesticht aangemeerd. Het lag een kleine 200 kilometer ten noorden van Novgorod. Ze ruilden hun schip in voor paarden en vertrokken naar het zuiden. Na drie dagen goed doorrijden bereikten ze de poorten van Novgorod. Het was een grote stad die uitsprong in de rest van het landschap. Iedereen keek naar Novius, die zonder iets te zeggen, maar wel duidelijk twijfelend, de stad binnenreed. De rest volgde. Ze bleven op hun hoede, maar de sfeer van de stad stelde hen al deels gerust. De chaos en bedrijvigheid die je voor een oorlog zou verwachten was nergens te bekennen. Iedereen deed rustig zijn ding. Een groep van zes wachters kwam op hen af toen ze op het plein voor het paleis van de vorst aankwamen. Ze waren te voet en leken niet erg gehaast. Novius merkte dat

iedereen klaar was voor de confrontatie, maar gebaarde hen dat ze geen bedreiging vormden, dat ze hun wapens absoluut niet moesten klaarnemen en dat hij het woord wel zou voeren.

‘Gegroet reizigers’, zei één van de wachters. ‘Zouden wij mogen weten wat het doel is van jullie reis naar Novgorod?’

‘Wat zeiden die klootzakken? Als ze u hebben beledigd, mogen ze blij zijn dat ik hun taal niet spreek, want dan waren ze al lang dood geweest!’, riep Flamma uit.

‘Rustig Flamma, ze vragen enkel wat we hier komen doen. We zien er namelijk niet erg Russisch uit.’

‘Hoezo niet? We zijn toch nog steeds gekleed als barbaren?’

Novius zuchtte en rolde met zijn ogen. Flamma bedoelde het goed, maar hij had nooit oog gehad voor cultuur. Novius zag dat de wachters al meer op hun hoede waren, omdat ze Flamma zo hadden horen roepen en hij hen niet bepaald vriendelijk aankeek, dus legde Novius snel uit dat hij hen niet begreep, omdat hij geen Russisch sprak. De wachter herhaalde zijn vraag.

‘We zijn gezanten van koning Ragnar van Verenigd Scandinavië. We hebben een belangrijke boodschap voor uw vorst.’

De wachters knikten en gebaarden hen te volgen. Ze stegen af en lieten hun paarden wegzetten in een stal. Ze werden het prachtige paleis in geleid. Zelfs Novius en zijn vrijgelatenen wisten er bewondering voor op te brengen en zij waren de fantastische Romeinse architectuur gewoon. Toen hun werd gevraagd hun wapens af te geven, twijfelden ze even, maar Novius gaf duidelijk aan dat hij er geen probleem mee had. Novius werd door één van de wachters naar Rurik gebracht, terwijl de rest samen met de wachters afwachtte in de grote inkomhal van het paleis. Ondanks het feit dat Björn Ragnars zoon was en het eerder gepast zou zijn dat hij de diplomatieke gesprekken zou voeren, vergezelde hij Novius niet. Hij had het niet zo voor de Russen en was ervan overtuigd dat Novius het prima alleen afkon. Ergens was het een opluchting voor Novius, omdat Björn zichzelf niet altijd even goed in de hand had en dat mogelijk tot een moeilijke situatie kon

leiden. De wachter die op de voet werd gevolgd door Novius klopte aan op een grote, rijkversierde deur. Hij ging binnen, maar liet Novius buiten wachten. Even later kwam hij terug en opende de deur voor Novius, die eindelijk na lang wachten Ruriks troonzaal binnenkwam. Ze waren er met twee, voor de rest had Rurik iedereen bevolen weg te gaan. Rurik was een grote, stevig gebouwde man en was gekleed in een gewaad met zeer fijne details en lichte kleuren, dat eigenlijk niet zo goed bij hem paste.

‘Zo, gezant van Ragnar Lodbrok, heerser der koninkrijk Verenigd Scandinavië, wat komt u hier doen?’

‘Bedankt dat u mij zo snel kon ontvangen, grote Rurik. Koning Ragnar is ongerust. Volgens sommige bronnen plannen de Russen een invasie...’

‘Leugens!’, riep Rurik meteen, terwijl hij een lachje van verbijstering liet horen. ‘Ik weet niet waar u die geruchten hebt gehoord, maar ik ben niet van plan mijn positie op het spel te zetten om dat ergerlijk land te veroveren. Ik ben niet voor niets daar weggegaan.’

‘Wat? Dus het is allemaal één grote leugen?’

‘Nee, het is waar dat de vorsten van Smolensk, Kiëv en Chernigov zoiets hebben laten blijken, maar waarom zij op de vraag van de Teutonen ingaan, weet ik niet. Samen is hun leger in ieder geval niet sterker dan 50.000 man, dat kan een verenigd Scandinavië toch wel aan hoop ik?’

‘Zeker wel, dank u voor dit nieuws. U beseft niet hoe belangrijk dit voor ons is.’

‘Wat had je gedacht? Dat al de Russen samen zouden gaan werken om Scandinavië te veroveren? Laat me niet lachen. Ze zijn allemaal met hun eigen ding bezig. In het oosten hebben de Russen last van de Bulgaren aan de Wolga en de Kipchaks, in het zuiden van de Petsjenegen en in het westen van Polen, Litouwen en Hongarije. Katholieke christenen komen niet bepaald goed overeen met de orthodoxen. Zelfs als we zouden willen uitbreiden, zou dat niet richting Scandinavië zijn.’